

El treball de recerca

Indicacions metodològiques pràctiques

1. QUÈ ÉS UN TREBALL DE RECERCA?

Un treball de recerca consisteix en elaborar un text a partir de la informació que s'ha obtingut sobre un tema determinat. El seu objectiu és demostrar que es posseeixen certs coneixements i que, a més, se saben redactar i aplicar.

Perquè la confecció d'un treball de recerca sigui eficaç ha de complir una sèrie de condicions:

1. Hem de considerar les nostres limitacions i, per tant, ens hem de proposar una investigació factible.
2. El treball ha de tractar algun aspecte nou o, almenys, ha d'analitzar un tema des d'una òptica peculiar. No hi ha prou de resumir les diverses opinions d'altres.
3. Qualsevol treball de recerca ha de subministrar elements que permetin la verificació o la refutació de la hipòtesi que s'hi proposa; és a dir, cal presentar proves que demostrin les hipòtesis plantejades, així com especificar la metodologia utilitzada i els materials consultats.

2. COM DESENVOLUPAR EL TREBALL

2.1. Elecció del tema

A l'hora d'escollir el tema del treball de recerca has de tenir en compte els factors següents:

1. Les fonts d'informació han de ser accessibles.
2. El tema ha d'adequar-se a la pròpia preparació intel·lectual. Cal ser conscient de les limitacions personals.
3. La temàtica ha de tenir uns límits clars i precisos.
4. El tema ha de ser original. No es tracta de presentar grans descobriments, però el tema escollit ha de ser tractat des d'una perspectiva nova.

2.2. Plantejament de qüestions relacionades

Un cop decidit quina és la qüestió essencial motiu de la recerca, s'ha de formular una

sèrie de preguntes relacionades que permetin identificar els factors, o variables, que poden influir en el procés que es vol investigar i l'estudi de les quals guiarà la recerca principal.

2.3. Planificació de la recerca

Per planificar el desenvolupament del treball de recerca aniria bé construir un full de planificació en el qual indicar:

- Elaboració d'un índex provisional, elaborat a partir de les idees i els coneixements que tenim sobre el tema. Aquest primer índex només ha de ser considerat com un punt de partida però mai no com a definitiu.
- Les activitats a realitzar en l'ordre en què s'han de fer.
- La programació de les visites i entrevistes a realitzar.
- El període de temps estimat per a cada una d'aquestes activitats.
- La relació de material i aparells necessaris per a desenvolupar les activitats, els permisos que es necessiten per a utilitzar instal·lacions...

2.4. La recopilació d'informació

Una vegada hem decidit el tema i el tipus de treball, hem d'iniciar la recollida d'informació que necessitem per dur-lo a terme. Aquesta fase és molt important perquè el material que n'obtinguem serà la base del treball i, per tant, l'element que li conferirà el sentit i la qualitat.

Si hem acotat correctament l'abast del treball, com hem recomanat en l'apartat anterior, aquesta fase no ha de plantejar gaires problemes.

Una font és el document, el llibre, la revista, etc., d'on sorgeix la informació. Les fonts han de ser, preferiblement, de primera mà. Les principals fonts d'informació són:

1. Les bibliografies de llibres o revistes. Sense un bon llistat bibliogràfic no es pot començar un treball raonable i seriós. Per començar un treball cal:

- Consultar els llibres de text, els diccionaris i les enciclopèdies per tenir una visió general del tema i poder avaluar les possibilitats i les dificultats de la investigació.
- Buscar els llibres de consulta de la matèria: diccionaris especialitzats, estudis, monografies, articles publicats en revistes especialitzades, etc.

- Consultar el material més actual (enquestes i treballs estadístics, entrevistes, laboratori o treballs de camp i mitjans de comunicació).

Per segons quin tipus de treballs pot ser molt útil buscar informació a organismes.

2. Internet: la introducció de les tecnologies computacionals en les labors de creació, processament i comunicació de la informació presenta un complex quadre de conseqüències positives i negatives. Les dites tecnologies de la informació i la comunicació han obert un ventall de possibilitats casi il·limitades per comunicar i compartir la informació. És possible afirmar, per tant, que la funció de dites tecnologies és facilitar i maximitzar la creació i comunicació d'informació.

Les facilitats i bondats de la creació i difusió massiva de la informació no són, no obstant, absolutes. Existeixen raons per pensar que la gran quantitat d'informació que circula per la xarxa pot portar alguns problemes epistemològics. La veritat, la fiabilitat i la rellevància de dita informació són principals. El fet que la xarxa, internet, sigui un magatzem d'informació no suposa que, automàticament, es converteixi en un mecanisme valuós de transmissió de coneixement. Per aquesta raó és absolutament necessari fer una anàlisi dels coneixements abans d'afirmar allò que s'ha trobat.

2.5. La selecció de la informació

Una vegada recopilada tota la informació possible i d'haver-nos fet una idea clara del tema, de les seves possibilitats i de les seves dificultats, seleccionarem el material que més ens convingui.

Normalment, en aquesta etapa, l'esquema del treball se sol modificar i es reestructura adaptant-lo a les novetats que aporta la informació recollida i seleccionada.

Les dades obtingudes a través de la cerca d'informació es poden recollir en: fitxes, taules i quadres, gràfics, càlculs, comentaris de text, ...

2.6. La planificació del treball

Una vegada obtinguda la informació, podem començar a planificar com ha de ser el treball, la qual cosa ens permetrà de distribuir el temps disponible.

Un treball es pot planificar de moltes maneres, en funció del tarannà de cadascú. Tot i que només es tracta d'una mostra, oferim a continuació tres propostes diferents.

1. La generació d'idees: l'esquitx

Consisteix en una tècnica associativa que fa visualitzar les relacions possibles entre

idees i conceptes. L'esquitx escampa les idees damunt del paper i, per tant, facilita la multiplicitat de connexions i obre moltes possibilitats al desenvolupament del treball.

En primer lloc, després de consultar tota la informació disponible, s'escriuen espontàniament, sense cap ordre, tots els conceptes i reflexions que se'ns acudeixen relacionats amb el tema. A continuació, s'agrupen els diferents elements mitjançant l'afinitat de conceptes; es busquen relacions entre els grups de conceptes generats i, finalment, els grups que hem establerts s'organitzen jeràrquicament o complementàriament de tal manera que sigui possible construir un esquema i un índex tradicionals.

2. La síntesi d'idees: el globus

El procediment és molt simple: una vegada tenim recollida la informació i seleccionats els elements importants, s'intenta redactar (en una o dues pàgines com a molt) l'essència d'allò que es vol expressar. Una vegada establert el resum del treball, es comencen a redactar els paràgrafs que configuraran el treball.

3. L'esquema preestablert: el jòquer

Aquesta manera de treballar és molt semblant a la que ha passat a ser paradigma del món periodístic i consisteix en afirmar que les notícies han de respondre a set preguntes clau: què? Qui? Quan? On? Com? Per què? Amb quina finalitat o amb quin resultat?

És aconsellable acollir-se a aquesta opció quan no es té cap noció precisa de com enfocar un treball i no se sap com començar. Aplicar aquest qüestionari universal de forma flexible a qualsevol qüestió ens proporcionarà, almenys, un punt de partida.

2.7. La redacció de l'esborrany

Una vegada definit el tema, previst el títol, recollit el material, feta la selecció i organitzada la informació, podem començar ara la primera redacció. La confecció d'aquest primer esborrany és relativament fàcil perquè ja se sap què es vol dir i només cal escriure-ho correctament.

El treball escrit és un text continu en què les idees i els conceptes estan interrelacionats entre ells.

2.8. La redacció definitiva

La redacció definitiva d'un treball mostra el resultat final d'un estudi que ha arribat a determinades conclusions; per això ha de ser clara, precisa i convincent. Consta de

diverses parts diferenciades.

1. Una introducció, que anuncia la qüestió, el problema, la hipòtesi, etc.
2. L'abstracte
3. El cos del treball, compost per capítols, apartats i paràgrafs que mostren el contingut de l'estudi.
4. Una conclusió, on es realitza una síntesi i una valoració personal.

3. PARTS DEL TREBALL DE RECERCA

3.1. Abstract

Des de fa uns quants cursos, cal afegir al TR un abstracte (resum), un text breu (d'unes 250 paraules) que ha de sintetitzar el contingut del treball i fer-ne ressaltar especialment els resultats o les conclusions més importants.

L'objectiu principal del resum o abstracte és que el lector del text es faci càrrec ràpidament de què hi trobarà. S'ha de redactar en anglès i en la llengua en què no estigui redactat el Treball de Recerca (català o castellà).

La posició recomanada és abans de la introducció i abans de l'índex.

3.2. Introducció

La introducció és la part inicial del treball i ha d'estimular el lector a llegir la resta del text. Ha d'explicar tot allò que faciliti la lectura posterior del treball.

- Per què s'ha realitzat aquest treball i no un altre. La motivació que ens ha dut a investigar sobre el tema exposat. Quin objectiu té.
- Justificar les limitacions que conté el treball, ja siguin temàtiques, cronològiques, bibliogràfiques...
- Presentar el contingut dels capítols o dels apartats; mostrar el desenvolupament de l'exposició sense desvetllar la tesi del treball.
- Comentar la bibliografia utilitzada tot argumentant la tria.
- Explicar la metodologia emprada.
- Exposar els aspectes curiosos o sorprenents que han incentivat la realització del treball.

En cap cas, però, s'han de desvetllar les incògnites que hagin sorgit en el decurs del treball, aquesta tasca es reserva per a la conclusió.

3.3. El cos del treball

El cos del treball constitueix la part fonamental de l'obra i la més complexa, ja que és on es desenvolupa el contingut de l'estudi. Perquè el lector apreciï certa consistència lògica, és molt útil distribuir el text en parts, capítols o seccions.

Una vegada fet això, hem de revisar els aspectes següents: en primer lloc comprovar que el conjunt del text és coherent, és a dir, hem d'assegurar-nos que cada divisió té sentit per ella mateixa i alhora mantingui certa unitat global amb la resta de capítols. En segon lloc, hem de comprovar que els enllaços entre paràgrafs són els adequats, així com el fet que la lectura resulti àgil i fluïda. I en tercer lloc, hem de procurar que les frases siguin clares i comprensibles.

En el desenvolupament del tema s'han d'utilitzar tots els elements que afavoreixin la conservació dels objectius que ens havíem proposat: convèncer, informar, contrastar, polemitzar, mostrar un nou prisma, defensar una opinió, creença, idea, etc.

Cal vetllar perquè l'exposició eviti el dogmatisme i la imprecisió. Tot allò que s'escriu ha d'estar suficientment argumentat: en tota la investigació cal demostrar les afirmacions i justificar les valoracions personals.

3.4. Les conclusions

La conclusió apareix com a conseqüència dels arguments exposats en el desenvolupament del treball. A més dels resultats obtinguts, la conclusió ha de remarcar:

- Els aspectes positius del treball.
- Els aspectes que manquen deliberadament.
- Les qüestions pendents: les noves possibilitats que obre aquesta recerca, la seva relació amb altres camps...

La conclusió ha de contenir una síntesi breu i coherent dels aspectes essencials del que treballa, a més d'un comentari dels resultats que s'han assolit i que havien estat enunciats a la introducció.

Cal evitar els següents errors:

- No s'utilitzaran termes lingüístics el significat dels quals no es coneguin perfectament.
- No es presentaran idees, opinions o proves que no es puguin justificar documentalment.
- Cal evitar la digressió, és a dir, desviar-se del tema.
- Hem d'evitar la reiteració o la repetició excessiva de la mateixa idea.

4. LA PRESENTACIÓ DEL TREBALL

L'aspecte visual d'un treball és molt important. Un treball mal presentat influeix negativament; en canvi, una bona presentació crea una expectativa favorable.

A continuació presentem una sèrie de convencions que ens ajudaran a estructurar els treballs de forma clara i ordenada.

4.1. Els annexos

Els annexos reuneixen tots els documents o reproduccions que amplien, il·lustren o complementen un treball i que, per la seva peculiaritat o volum, no es poden integrar en el text o a peu de pàgina.

Es confeccionen a mesura que es va seleccionant la informació i han de contenir un conjunt coherent de material significatiu, és a dir, mai no han de donar la impressió que la seva presència s'ha establert només per allargar innecessàriament el treball.

4.2. L'índex

L'índex general ha de reflectir el contingut exacte del treball; la seva extensió depèn de si es consignen detalladament tots els aspectes o bé si només es consignen els més representatius. Ha de ser útil a l'hora de buscar alguna de les parts en les que està dividit el treball, raó per la qual han de quedar clarament marcades les pàgines on es poden trobar els continguts que es volen buscar. Es pot posar al principi – després de la introducció- o al final del treball.

4.3. Notes al peu

Les notes són molt importants en un treball de recerca. Fan referència a obres, autors o opinions; reforcen l'argumentació i donen un caràcter erudit al treball.

Es col·loquen a peu de pàgina o bé al final de treball –abans de la bibliografia i en tots dos casos, tenen un tractament gràfic especial ja que s'escriuen sempre amb lletra menuda.

La seva utilitat consisteix en què, en estar situades al marge del text, permeten dos nivells de lectura: una primera lectura alliberada de precisions i digressions que dificultarien el discurs, i una segona més lenta però més profunda.

Segons la funció que facin, podem classificar les notes en quatre tipus diferents:

- a) Notes de comprovació: indiquen la font d'una determinada afirmació o comentari.
- b) Notes d'ampliació: mostren aspectes secundaris que no cal incloure en el text però que tenen cert interès per a un determinat tipus de lectors.
- c) Notes de classificació: situen i expliquen detalls que no convé explicitar dins el text.
- d) Notes de suggeriment: assenyalen certs aspectes que tenen relació amb altres temes.

Cal distingir entre nota i citació bibliogràfica. La nota serveix per puntualitzar, aclarir o ampliar algun aspecte del discurs, mentre que la citació bibliogràfica ens remet simplement a un autor o una obra concrets.

4.4. Citacions

En un treball se citen sovint textos d'autors consagrats per reforçar certes afirmacions o per enfortir algun comentari que s'hi exposa. Els fragments que se citen han de tenir una extensió raonable; si sobrepassen la mitja pàgina, hem de preveure la possibilitat de transcriure'ls a l'apèndix. En tot cas, cal anotar sempre l'autor i la font de la citació de manera clara i inequívoca.

Per citar a peu de pàgina una font o bé per presentar la bibliografia vegeu el fitxer *Com referenciar les fonts d'informació* que trobareu a la pàgina web.

4.5. La bibliografia i el glossari

Al final del treball inclourem una llista de tots els llibres, articles o documents que hagin estat consultats per a la realització del treball. Els llibres o articles se citaran tal com ho hem vist en els dos apartats anteriors i s'ordenaran alfabèticament per autors.

El glossari és una mena de minidiccionari en què apareixen aquelles

paraules o aquells conceptes que necessiten un aclariment. Pot anar situat abans o després de la bibliografia i només té raó de ser en aquells treballs que, per la seva temàtica, utilitzen una terminologia específica que s'escapa de l'abast del lector comú.

5. LA REVISIÓ FINAL

5.1. La correcció

Abans de lliurar el treball cal rellegir i revisar tot el text amb l'objectiu d'eliminar qualsevol error o defecte que, sense adonar-nos-en, hagi pogut passar desapercebut.

En primer lloc, hem de fer una revisió de caràcter formal que consisteix en corregir totes aquelles errades ortogràfiques, sintàctiques i d'estil. En segon lloc, revisarem els aspectes relacionats amb el contingut del treball, per exemple: constatar que l'índex concorda amb el desenvolupament real del treball, verificar que els arguments són coherents, mirar que el discurs sigui comprensible per a qualsevol lector no iniciat en el tema i, finalment, revisar que existeix veritablement una certa continuïtat entre la introducció, el desenvolupament i la conclusió.

5.2. Els darrers retocs

Com hem vist, una bona presentació del treball millora el nivell estètic i facilita la lectura; són aspectes que influeixen favorablement en el judici del lector/-a. Enumerem a continuació algunes consideracions finals quant a això.

1. La primera pàgina

La primera pàgina o portada ha de contenir: el títol del treball, el nom de la institució (escola, institut, universitat, etc.), l'assignatura a què pertany, el curs a què correspon, el nom de la/l'alumne i la data.

Totes aquestes dades les escriurem en majúscules o negretes perquè ressaltin. Els subtítols, si n'hi ha, tindran un cos de lletra més petit que el títol.

2. La segona pàgina

A la segona pàgina hi posarem els agraïments, les dedicatòries i els aclariments especials.

En les esmentades frases d'agraïment se citaran aquelles persones o institucions que han donat suport a la realització del treball.

En aquesta pàgina també podem incloure alguna citació o epígraf important de qualsevol autor/-a reconegut/-da. L'escriurem entre cometes o amb un tipus de lletra clarament diferenciat, com la cursiva.

3. Les altres pàgines

La resta de pàgines que constitueixen el cos del treball s'ha de compaginar de manera que quedi formalment ben equilibrat, és a dir: vigilar que el text sigui ben repartit, respectant els marges laterals, superiors i inferiors i deixant els espais en blanc per als diagrames i els gràfics.

Cal comprovar que la numeració de l'índex assenyalava correctament els diferents capítols i apartats; i en acabar el treball s'ha d'incloure una darrera pàgina en blanc.

Finalment, si el volum del treball ho fa necessari és convenient buscar una coberta protectora.

5.3. Deu errors metodològics molt comuns

1. Inadequació del problema escollit: l'alumne escull un problema poc rellevant o un problema que el sobrepassa i el desborda des del punt de vista intel·lectual o pràctic.
2. Vaguetat en la delimitació del problema i els objectius: no queda prou ben delimitat el problema que l'alumne es proposa d'abordar o no s'especifiquen prou bé els objectius concrets de la recerca.
3. Deficiències en l'elecció del disseny de la metodologia: manca d'una estratègia metodològica conscientment escollida i coherent, o bé l'estratègia metodològica escollida no és prou adequada o no ha estat aplicada amb el rigor necessari per tal d'abordar amb certes garanties d'èxit el problema escollit.
4. Deficiències en el marc teòric: l'alumne no ha fet un esforç suficient per informar-se sobre els elements teòrics necessaris per poder interpretar la informació. No defineix ni acota els conceptes teòrics que utilitza o aplica models d'anàlisi poc aclarits i poc justificats.
5. Deficiències en el procés de recollida de dades: les dades recollides són molt parcials, pobres o poc rellevants. L'alumne no ha fet un treball prou exhaustiu alhora de buscar dades pertinents i suficientment significatives.
6. Tractament poc acurat de la informació: es fa un tractament poc escrupolós de les

dades quantitatives (gràfiques, taules de resultats estadístics, percentatges, etc.) o qualitatives (contingut d'entrevistes, treball amb els textos, etc.)

7. Manca de concordança entre les conclusions i els objectius: les conclusions no s'adeqüen als objectius proposats, l'alumne no recull en les conclusions els objectius específics que s'havia proposat, o no és capaç de valorar en quin grau els ha pogut assolir i per què.

8. Irrellevància i pobresa de les conclusions: l'alumne no extrau les conclusions que seria d'esperar a partir de la informació efectivament obtinguda o n'extrau conclusions poc significatives.

9. Conclusions injustificades: l'alumne extrau conclusions excessivament generals, vagues o imprecises, o bé estableix conclusions gratuïtes sense aportar evidència suficient per tal de justificar-les.

10. Treball purament "enciclopèdic" o "bibliogràfic": l'alumne es limita a acumular, superposar i/o copiar informació (bibliogràfica o d'altres fonts), sense un treball de discriminació, interpretació, redacció i síntesi pròpies.

6. L'EXPOSICIÓ ORAL

L'exposició oral és l'última part del treball de recerca. En aquesta és tracta que durant 12 minuts com a màxim sigueu capaços de sintetitzar totes les aportacions que heu anat desenvolupat durant tot el treball. A continuació teniu una guia que us pot ajudar a preparar aquesta exposició.

GUIA PER DESENVOLUPAR L'EXPOSICIÓ ORAL

1. Presentació personal

2. Presentació del tema del treball

- Objectius que es pretenien assolir
- Mètode emprat en la recerca
- Qüestions/temes que s'han descartat
- Dificultats en el desenvolupament
- Parts en que s'ha estructurat el treball

3. Descripció del més important del cos del treball

4. Breu comentari de la bibliografia utilitzada
5. Conclusions (3 punts com a màxim)
6. Què m'ha aportat el treball? (organització, ordre, etc.)
7. Agrair l'atenció del tribunal i invitar-los a plantejar alguna pregunta.

Recordeu que:

- a) L'exposició ha d'ocupar 12 minuts com a màxim.
- b) El material de suport a la teva explicació ha d'estar preparat en un USB, havent comprovat abans el seu correcte funcionament.
- c) Com sempre, són importants la claredat i correcció en el llenguatge així com la convicció en el discurs.